

Ongelijkheid: Acht multimiljardairs in één minibus-je versus 3,6 miljard mensen

Sinds de eeuwwisseling verscherpt de sociale ongelijkheid wereldwijd. Ook in onze contreien. Er wordt af en toe aandacht aan besteed in een politiek debat, in een rapport of tijdens de kerstdagen bij de Sint-Egidiusmaaltijd voor armen en eenzamen. Maar het blijven grotendeels rituelen. Men mag zeggen dat zowat 15% van de Vlamingen zich onder of niet ver boven de armoedegrens bevindt, zowat 700.000 Vlamingen. Een aantal groter dan dit van de bevolking van de stad Antwerpen!

Enkele weken geleden publiceerde de organisatie *Oxfam Internationaal* een studie over de wereldwijde sociale ongelijkheid. Haar besluit: vandaag bezitten de acht rijkste personen ter wereld evenveel als de armste 50% van de wereldbevolking, of 3,6 miljard mensen. Ze kunnen samen in een minibusje van Volkswagen om aan 'sightseeing' te doen in de ontelbare krotten, favela's en opvangcentra, en voedselbanken. In 2009 bezaten 793 miljardairs van de wereld een netto vermogen van 2,23 biljoen euro. Zeven jaar later, in 2016 is het netto vermogen van de 793 rijksten der aarde opgelopen tot een hallucinant bedrag van 4,65 biljoen, of 4.650.000.000.000 euro. Tot die selecte club behoren **Bill Gates**, die zijn fortuin (70 miljard euro, meer dan het bruto nationaal product van Kenia of Luxemburg) vergaarde als baas van softwarebedrijf *Microsoft*; **Amancio Ortega** (62 miljard), oprichter van *Inditex*, waar de 7.000 *Zara*-kledingwinkels toe behoren; **Warren Buffett** (57 miljard, 'we hebben de klassenstrijd gewonnen'), allicht de bekendste belegger ter wereld. Zijn hefboomfonds is eigenaar van ketchupfabrikant *Heinz* en heeft grote belangen in *Coca-Cola*, *IBM*; **Jeff Bezos** (42 miljard) oprichter en CEO van Amazon en **Mark Zuckerberg** (41 miljard) van *Facebook*. In het rijtje volgen ook super miljardairs van de opkomende kapitalistische landen zoals China, Rusland, India, en het olierijke Midden-Oosten. Ook hier groeit de sociale ongelijkheid.

Het zal wellicht de eerste keer in de geschiedenis zijn dat het *Nationaal Planbureau* moet vaststellen dat de kloof van sociale ongelijkheid tussen de armsten enerzijds, en de welvarende kleine - en hogere burgerij anderzijds zich verdiept. Dat blijkt uit een aantal indicatoren en trends. Zo bijvoorbeeld de *schuldenlast*. Tussen 2008 en 2015 nam het aantal mensen in schuldbemiddeling met 60 procent toe. Er kwamen in die periode ongeveer 40 procent *leeffloners* bij. Het aantal huishoudens dat een doktersbezoek moet uitstellen of schrappen door geldproblemen is tussen

2008 en 2015 vier keer zo hoog geworden. Hoe lager de sociale klasse hoe minder kans op *onderwijs* tot op het hoogste niveau. Volgens het Planbureau leeft iemand die hogere studies heeft gedaan gemiddeld *acht jaar langer gezond* dan deze die enkel een diploma lager onderwijs heeft. Ook de gemiddelde kostprijs van een verblijf in een rusthuis loopt op tot 1.640 euro per maand (gemiddeld pensioen 1.200 euro, dat blijkt uit een onderzoek van de Vlaamse overheid). De voedselbanken in ons land kenden een forse groei van 122.135 in 2013 tot ca 140.000 in 2016!

De groeiende sociale ongelijkheid treft niet alleen de laagste inkomensgroepen, maar ook de nog *relatief welvarende kleine burgerij*. Het zijn niet alleen de prijsstijgingen die vooral de armsten, maar ook de gemiddelde inkomens van de kleine burgerij treffen. In het lijstje van duurder geworden producten zit de elektriciteit (+19,4%), communicatie (+5,95%), tabak (+5,83%), restaurants (+3,17%) en voeding (+2,43%), drinkwater (+10 euro), rio-lering (+22 euro), waterzuivering (+33 euro).

(cfr. *Prijzenobservatorium FOD Economie*). Maar het ergste voor de verarming van die groepen is de sluipende vermogensbelasting op spaargelden. 'De combinatie van lage spaarrente en hoge inflatie doet het spaargeld van de Belgen wegsmelten. Had u begin 2016 100.000 euro op een spaarrekening staan, dan is die vandaag nog 97.460 euro waard, een verlies van 2.540 euro. Daardoor ging vorig jaar alleen al in België bijna 7 miljard euro in rook op! Ook de opbrengst van kasbons, termijnrekeningen en veel obligaties ligt lager dan de inflatie. Als je daarbij rekening houdt met het geld op zichtrekeningen kom je snel tot de slotsom: in 2016 verdampte meer dan 10 miljard euro aan spaargeld.' (Knack, 8 februari jl.). De politieke klasse biedt een wettelijk kader aan die de verarming en armoede in de hand werkt (besparingen, belastingen), en nauw daarmee samenhangend geeft ze vrij spel aan bepaalde inkomsten van superrijke vermogens, de winsten van banken en de groot-industrie. Maar ook laat deze politieke klasse laat zich niet onbetuigd in het graaien. Zoals recent gebleken is,

De rijkste man ter wereld

bestaat er naast de *democratische façade-staat* in Vlaanderen, ook een 'diepe staat'. De Vlaamse politieke mandatarissen en managers, in het verborgene, aten jarenlang en nu nog van de vleespotten van honderden intercommunales en afgeleide vennootschappen. Vele mandatarissen incasseren 'bijverdiensten' in commerciële vennootschappen waardoor zij bijdragen aan het vervagen van de grens tussen commerciële privé belangen en het algemeen belang. Via hoge elektriciteits- en watertarieven van de intercommunales betalen de Vlaamse burgers een verdoken belasting die extra zwaar aankomt bij de armen.

Volgens de Duitse socioloog **Georg Simmel** zijn de armen niet uitgesloten van de maatschappij. Integendeel ze worden geïntegreerd in de *buitenste ring* ervan. Daar kunnen ze zich nuttig maken opdat de maatschappelijke orde kan blijven berusten op *marginalisering*. *De armen hebben een belangrijke sociale functie in het neoliberal systeem*. Ze hebben de functie van schrikbeeld voor de relatief welvarende sociale lagen erboven die angst hebben naar beneden te tuimelen van de sociale ladder. Armen vormen een arbeidsreserveleger dat sociale dumping genereert en de

Let op Geld sparen kost geld

winsten maximaliseert. Ze brengen conformisme en discipline teweeg bij die sociale lagen. In woelige tijden waarin ook die sociale lagen op hun beurt verarmen, zoals in deze tijden, worden ze onzeker, angstig. De armoedebestrijding geeft in de eerste plaats antwoord op de behoeften van de neoliberale mondialisering. Niets mag de onbegrensde verrijking van een kleine minderheid in de weg staan. Armoedebestrijding blijft daar netjes van weg. Het neoliberalisme is een denken en beleidssysteem dat rijkdom en frustratie creëert, maar armoede en geweld nodig heeft. **J. De Maillard**, een Frans magistraat schrijft in 'De l'usage du crime par la mondialisation' dat 'drugs, mensenhandel, terrorisme niets meer dan een geslaagd huwelijk zijn, die de scheidingslijn tussen criminaliteit van de rijken en die van de zogezegd gevaarlijke klassen hebben doen verdwijnen. Armoede is een bijzonder winstgevend markt geworden'. Waarom zou de armoedebestrijding in de ogen van de superrijken de kloof van de sociale ongelijkheid dan moeten dichten?

Vandaag worden maatschappelijke problemen *geïndividualiseerd* en gemoraliseerd.

Hamburgerjobs steeds meer in zwang

Dat geldt voor zowat alle maatschappelijke problemen, ook de armoede en verarming van miljoenen mensen. Daarin wordt gewezen op de individuele verantwoordelijkheid, op schuld en boete en blijven zo de maatschappelijke structuren buiten schot. *Armoedebestrijding past in het neoliberal concept*. Rechtse, conservatieve partijen en de economische machten vinden sociale ongelijkheid uitstekend. Daar mag niet aan getornd worden. Maar hoe moeten we het verschijnsel armoede-verarming situëren? De grote verdienste van de sociale zekerheidssystemen is dat de basisbehoeften van de mensen aan het marktmechanisme worden onttrokken en de risico's gecollectiveerd worden. Na de crisis van de jaren dertig en na een wereldoorlog en de versterking van links, kreeg de elite het gevoel dat het zo niet verder kon. De sociale zekerheid kreeg vorm en werd gefinancierd door *progressieve belastingen*: naarmate je inkomen hoger was betaalde je een hoger percentage aan belastingen. Daardoor nam de ongelijkheid af tussen 1945 en 1980. Na de jaren tachtig begon de neoliberale periode waarin de politiek onder invloed van **Ronald Reagan** en **Margaret Thatcher** maatregelen nam die tot meer inkomensongelijkheid leidden. In de neoliberale logica is 'armoedebestrijding' geen aanvulling maar een alternatief voor de sociale zekerheid (die moet geprivatiseerd worden). 'Armoedebestrijding' biedt geen bescherming tegen de markt. Het enige wat men kan doen, is de mensen minder kwetsbaar maken voor schokken van de markt. Inkomensherverdeling via progressieve belastingen en sociale rechtvaardigheid zijn taboes.

Francine Mestrum, een Vlaamse sociologe, zegt in haar boek 'Armoede en Globalisering' (2002) dat er een grote paradox bestaat. De belofte van de *individuele* politieke en economische emancipatie heeft van de armen de virtuele bondgenoten gemaakt van de superrijken die hen deze illusie voorhouden. Zaak is een cultureel-ideologische strijd te voeren om een alternatief verhaal ingang te doen vin-

den, dat politiek is. De echte tegenstanders voor de gemondialiseerde superrijken zijn potentieel de *nationale staten* die hun eigen ontwikkeling willen blijven sturen, de *nationalistische elites* die de grenzen tegen bedreigende goedkope import willen beschermen en de *sociale bewegingen* die de sociale zekerheid willen beschermen tegen bijv. de aanvallen van het grootkapitaal in de vrijhandelsakkoorden. Om van de wereld een beschaafde, leefbare plek te maken zal in eerste instantie de *superrijkdom* van de miljardairs moeten aangepakt worden. Door bijv. de strijd tegen de belastingparadijzen, door rechtvaardige belastingen. Werkgelegenheid is belangrijk: maar de zo geprezen groei van de werkgelegenheid vandaag heeft weinig te maken met volwaardige banen, wel met veel preciaire, deeltijdse jobs, met ondermaatse lonen. Sommigen willen de sociale ongelijkheid aanpakken door iedereen een *basisinkomen te geven zonder voorwaarden*. Het is niet toevallig dat dit in neoliberale middens een bijzonder populair voorstel is. Omdat het de sociale zekerheid ondermijnt en de loonvorming en de excessieve rijkdom buiten schot laat. En het vertrekt vanuit een parasitair, individualistisch uitgangspunt. Voor wat hoort wat. Essentieel is dat je voor een volwaardig inkomen participeert aan de maatschappij. Er is genoeg te doen, er is veel werk, maar er is geld tekort. Volwaardige jobs geraken niet ingevuld: in de jeugdzorg, gezondheidszorg, justitie, gevangeniswezen, bejaardenzorg, bibliotheken, openbaar vervoer, ... Politiek is het onbegrijpelijk dat nu de rente zo laag staat, de omstandigheden zo gunstig en de noden zo hoog, de overheid niet meer leent. Er zijn nieuwe scholen nodig, ziekenhuizen, meer treinen, trams en bussen, enz. We vrezen dat met de huidige elite aan de macht de toestand onrustwekkend zal verergeren en de sociale ongelijkheid nog zal groeien.

Miel DULLAERT